

EEN VERWONDING, WAT NU?

Vraag bij wonden aan de onderbenen altijd de dierenarts om advies

Een verwonding kan ieder paard, of hij nu binnen staat of buiten loopt, zomaar overkomen en wat dan? De dierenarts is niet altijd meteen ter plaatse. Wat moet er wel en wat moet er vooral niet gebeuren?

TEKST EN FOTO'S: MARIANNE SLOET & HAROLD BROMMER

De eigen veiligheid van de hulpverlener(s) staat, net als bij het verlenen van eerste hulp bij mensen (EHBO), altijd voorop. Als eerste waarschuwing: realiseer je dat een paard of pony door de opgelopen verwonding onrustig kan zijn, anders kan reageren dan anders of zelfs volledig in paniek kan raken. Bekijk vervolgens eerst de situatie goed. Is er gevaar van passerend verkeer? Zo ja, probeer het paard te verplaatsen naar een veiliger plek. Kan dat niet, roep dan hulp in om het verkeer te waarschuwen.

PAS OP ANDERE PAARDEN

Als een paard een verwonding oploopt in de wei, is het van belang om te voorkomen dat er andere paarden bij kunnen komen, die zich er mee kunnen gaan 'bemoeien'. Immers, in een kudde heersen bepaalde regels en als andere paarden denken 'dat er iets te halen is', kan de hulpverlener in problemen komen. Zorg er dus voor dat andere paarden

Een acute verwonding net onder het spronggewricht. Hier dient een dierenarts zorgvuldig naar te kijken, omdat belangrijke onderliggende structuren (gewrichten en pezen) beschadigd kunnen zijn en hechten misschien mogelijk/noodzakelijk is.

niet te dicht in de buurt kunnen komen. Haal de andere paarden niet helemaal weg, want dat leidt vaak tot onrust.

DIERENARTS DIRECT NODIG?

Bij grote of diepe verwondingen of verwondingen aan de onderbenen of de ogen is het raadzaam direct een dierenarts te (laten) bellen. Leg hierbij goed uit waar de patiënt te vinden is, zeker als het paard ergens in een wei staat of als het ongeluk onderweg is gebeurd. Wacht eventueel de dierenarts op bij een huis of ander herkenningspunt of laat dat iemand anders doen.

INDELING VAN WONDEN

Wonden kunnen van verschillende aard zijn. Ze worden doorgaans ingedeeld in schaafwonden, snijwonden, steekwonden, scheurwonden, kneuswonden, bijtwonden, schotwonden en thermische wonden (wonden door overmatige hitte of kou). Schaafwonden kunnen niet worden gehecht en zijn doorgaans niet ernstig. Snijwonden, steekwonden en scheurwonden moet de dierenarts zorgvuldig onderzoeken om te zien of er onderliggende structuren zijn beschadigd. Kneuswonden hebben doorgaans veel koeling nodig. Bijtwonden zijn eigenlijk altijd geïnfecteerd en dus moet een dierenarts die behandelen. Schotwonden en thermische wonden treden gelukkig zelden op.

PLAATS VAN DE WOND

Ook de plaats van de wond is belangrijk. Wonden aan het oog en aan het onderbeen zijn doorgaans, ook als ze maar klein lijken, veel 'gevaarlijker' dan verwondingen ergens anders op het lichaam of de hals, omdat er gemakkelijk belangrijke structuren zoals pezen of gewrichten bij betrokken kunnen zijn. Om te bepalen of de wond eventueel kan worden gehecht, kijkt de dierenarts of er (veel) weefsel verloren is gegaan.

BLOEDING

Wonden kunnen flink bloeden en een beetje bloed ziet er vaak al heel ernstig uit. Gelukkig komt het maar zelden voor dat paarden levensgevaarlijk veel bloed verliezen door een verwonding. Bloedverlies is vooral gevaarlijk als er sprake is van een arteriële (slagaderlijke) bloeding. Bij een bloeding uit een slagader valt op dat het bloed helder rood is en in golven komt (gelijk met de hartslag). Dergelijke bloedingen moeten onmiddellijk worden afgedrukt. Dit kan met een groot snelverband voor mensen, of desnoods met een schone gestreken theedoek of een schoon gestreken laken. Dit kan worden

Deze grote buikwond is zorgvuldig schoongemaakt en gehecht. De gele stukjes plastic (drains) zijn op het laagste punt ingezet om het wondvocht te laten afvloeien. Er is grote kans dat een stuk van de huid afsterft en dat deze wond weer openspringt, maar hoe meer er direct wil genezen, hoe minder lang de totale genezing duurt.

Een acute schaafwond na het vechten van twee paarden die elkaar niet kennen. Deze wond is alleen gedesinfecteerd, want er was niets aan te hechten. Het paard heeft wel een influenza-tetanusvaccinatie gekregen.

vastgezet met een schone (werk)bandage of een ander elastisch verband. Als de verwonding aan een been erg hard bloedt, kan eventueel gebruik worden gemaakt van een 'knevel' boven de plaats van de verwonding. Een knevel is een band om het been (een das of een stuk bandage) boven de verwonding die met behulp van een stok (bijvoorbeeld een praam) strak wordt aangedraaid tot het bloeden ophoudt. Dit mag ook weer niet te strak en nooit langer dan 10 minuten, omdat dan het weefsel onder de knevel helemaal geen bloed krijgt en zal afsterven. Kortom, dierenartsenhulp is dan met spoed nodig.

TETANUS

Elk paard in Nederland zou ieder jaar moeten worden gevaccineerd voor influenza en meestal zit tetanus daar bij in (zie Paard&Sport nummer 2 van 2013, pagina 22 en 23). Bij een verwonding is het van groot belang om even na te kijken of het paard voldoende is gevaccineerd. Dat houdt in dat de tetanusvaccinatie in principe niet ouder mag zijn dan 2 jaar. Als de tetanusvaccinatie wel iets ouder is, is het verstandig een herhalingsvaccinatie te laten geven ('booster'). Als het paard langer geleden of nog nooit tegen tetanus is gevaccineerd, zal de dierenarts vaak besluiten om ook tetanusserum te

Deze ooglidverwonding moet direct worden gehecht. Niet alleen omdat het dan mooier geneest, maar ook omdat de vochtvoorziening van het oog (de traanfilm) alleen goed functioneert als boven- en onderooglid mooi aansluiten.

geven. Daar zitten de antistoffen al direct in en die hoeft het paard dan niet eerst aan te maken.

NIET ZOMAAR DESINFECTEREN

Eigenaren zijn vaak geneigd om verwondingen direct te behandelen. Dit is onverstandig! Jodium, Betadine of een andere desinfecterende vloeistof of zalf kan ertoe leiden dat een wond na hechten niet goed geneest en weer opengaat. Het is dus verstandig om alleen een wond te desinfecteren als die sowieso niet kan worden gehecht, bijvoorbeeld een schaafwond. Breng bij twijfel niets aan op de wond en raadpleeg eerst de dierenarts.

WAT DAN WEL?

Aanvankelijk werd geleerd dat wonden het beste kunnen worden afgedoucht met koud leidingwater. Tegenwoordig weten we meer van de fysiologie van wonden. Het is gebleken dat water ook een negatieve invloed op de cellen van het open wondgebied heeft doordat elektrolyten uit die cellen worden 'weggetrokken'. Daarom is het veel beter om de wond te spoelen met water met keukenzout.

- Maak daarvoor een emmer eerst heel goed schoon
- Voeg 90 gram keukenzout (4-6 eetlepels) toe aan 10 liter lauw warm water
- Spoel met dit water de wond af. Als het slechts een kleine wond is en veel onderhuidse kneuzing, kan wel de tuinslang worden gebruikt. Dan niet met de volle straal in de wond spuiten, maar zachtjes het water erlangs laten stromen. Door het water spoelt vuil weg, droogt de wond niet in, zal het bloeden vaak stoppen en wordt eventuele zwelling tegengegaan.

De meeste paarden zullen het spoelen als aange-naam ervaren en zich niet verzetten. Als het paard aangeeft het afspoelen niet leuk te vinden, dan

gewoon stoppen en zorgen dat er verder geen vuil in de wond kan komen. Dus niet het paard zonder toezicht achterlaten, want dan kan het dier bijvoorbeeld gaan rollen en dat is niet verstandig.

OGEN EN ONDERBENEN... OPPASSEN!

Verwondingen aan de oogleden of aan het oog zelf en verwondingen aan de onderbenen moeten altijd door een dierenarts worden bekeken. Als er structuren zoals een oog, pees of gewricht bij een verwonding betrokken zijn, is er sprake van een ernstige situatie. Dit vereist met spoed behandeling, aangezien er de eerste uren vaak nog veel te redden is. Hoe later een behandeling wordt ingesteld, hoe ongunstiger de vooruitzichten worden en hoe meer kans er is op blijvende schade zoals blindheid of kreupelheid. Dus vraag ook bij kleine verwondingen aan ogen of onderbenen altijd de dierenarts om advies.

VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN

Het is verstandig om te proberen verwondingen te voorkomen. Paarden doen vaak domme dingen of, misschien beter gezegd, mensen geven paarden vaak de kans om domme dingen te doen. De meest voorkomende problemen zijn:

- scherpe voorwerpen in de stal (bijvoorbeeld uitstekende spijkers of haken in een stalgang)
- prikkeldraad of onvoldoende zichtbaar gladdraad langs een wei
- paarden die met elkaar gaan vechten omdat ze elkaar niet kennen (dus nooit paarden die elkaar niet kennen bij elkaar in een wei of paddock zetten en zeker niet als ze achter ijzers onder hebben)
- klap van een ander paard tijdens een les of buitenrit (houd bij het rijden in een groep dus voldoende afstand)

VRAAG ADVIES

Kleine verwondingen kunnen zeer ernstig zijn en grote verwondingen kunnen erg meevallen. Vraag dus, als je zelf niet erg ervaren bent, altijd advies. De eerste uren is er nog veel te redden. Beter een keer te vaak overlegd dan te laat! U

WOND SPOELEN

Het is goed om een wond te spoelen met water en keukenzout. Je mengt dan 10 liter water met 4-6 eetlepels zout. De middelgrote eetlepel op de foto bevat zo'n 19 gram zout.

Marianne Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan is hoogleraar Equine Internal Medicine en Harold Brommer is specialist Chirurgie Paard bij de Universiteitskliniek voor Paarden, Faculteit Diergeneeskunde, Utrecht. www.diergeneeskunde.nl